

PATROLOGIÆ

CURSUS COMPLETUS

SEU BIBLIOTHECA UNIVERSALIS, INTEGRÆ, UNIFORMIS, COMMODA, ŒCONOMICA,
OMNIUM SS. PATRUM, DOCTORUM SCRIPTORUMQUE ECCLESIASTICORUM,

SIVE LATINORUM, SIVE GRÆCORUM,

*QUI AB ÆVO APOSTOLICO AD ÆTATEM INNOCENTII III (ANNO 1216) PRO LATINIS
ET AD BESSARIONIS TEMPORA (ANNO 863) PRO GRÆCIS FLORUERUNT :*

RECUSIO CHRONOLOGICA

OMNIUM QUÆ EXSTITERE MONUMENTORUM CATHOLICÆ TRADITIONIS PER QUINDECIM PRIORA
ECCLESIE SÆCULA ET AMPLIUS,

JUXTA EDITIONES ACCURATISSIMAS, INTER SE CUMQUE NONNULLIS CODICIBUS MANUSCRIPTIS COLLATAS, PERQUAM
DILIGENTER CASTIGATA; DISSERTATIONIBUS, COMMENTARIIS, VARIISQUE LECTIONIBUS CONTINENTER ILLUSTRATA;
OMNIBUS OPERIBUS POST AMPLISSIMAS EDITIONES QUÆ TRIBUS NOVISSIMIS SÆCULIS DEBENTUR ABSOLUTAS
DETECTIS AUCTA; INDICIBUS PARTICULARIBUS ANALYTICIS, SINGULOS SIVE TOMOS SIVE AUCTORES ALICUIUS
MOMENTI SUBSEQUENTIBUS, DONATA; CAPITULIS INTRA IPSUM TEXTUM RITE DISPOSITIS, NECNON ET
*TITULIS SINGULARUM PAGINARUM MARGINEM SUPERIOREM DISTINGUENTIBUS SUBJECTANQUE MAT-
RIAM SIGNIFICANTIBUS, ADORNATA; OPERIBUS CUM DURIIS, TUM APOCRYPHIS, ALIQUA VERO
AUCTORITATE IN ORDINE AD TRADITIONEM ECCLESIASTICAM POLLENTIBUS, AMPLIFICATA;
DUCENTIS ET AMPLIUS LOCUPLETATA INDICIBUS; AUCTORUM SICUT ET OPERUM, ALPHABETICIS, CHRONOLOGICIS,
STATISTICIS, SYNTHETICIS, ANALYTICIS, ANALOGICIS, IN QUODQUE RELIGIONIS PUNCTUM, DOGMATICUM, MORALE,
LITURGICUM, CANONICUM, DISCIPLINARE HISTORICUM, ET CUNCTA ALIA SINE ulla EXCEPTIONE; SED PRÆ-
SERTIM DUORUM INDICIBUS IMMENSIS ET GENERALIBUS, ALTERO SCILICET RERUM, QUO CONSULTO,
QUIDQUID NON SOLUM TALIS TALISVE PATER, VERUM ETIAM UNUSQUISQUE PATRUM, NE UNO QUIDEM
OMISSO, IN QUODLIBET THEMA SCRIPSERIT, UNO INTUITU CONSPICIATUR; ALTERO SCRIPTURÆ
SAGRÆ, EX QUO LECTORI COMPERIRE SIT OBVIUM QUINAM PATRES ET IN QUIBUS OPERUM
SUORUM LOCIS SINGULOS SINGULORUM LIBRORUM S. SCRIPTURÆ VERSUS, A PRIMO
GENESEOS USQUE AD NOVISSIMUM APOCALYPSEOS, COMMENTATI SINT.
EDITIO ACCURATISSIMA, CETERISQUE OMNIBUS FACILE ANTEPONENDA, SI PERPENDANTUR CHARACTERUM NITIDITAS
CHARTÆ QUALITAS, INTEGRITAS TEXTUS, PERFECTIO CORRECTIONIS, OPERUM RECUSORUM TUM VARIETAS, TUM
NUMERUS, FORMA VOLUMINUM PERQUAM COMMODA SIBIQUE IN TOTO PATROLOGIÆ DECURSU CONSTAN-
TISIMIS, PRETII EXIGUITAS, PRÆSERTIMQUE ISTA COLLECTIO, UNA, METHODICA ET CHRONOLOGICA
SEXCENTORUM FRAGMENTORUM OPUSCULORUMQUE HACTENUS HIC ILLIC SPARSORUM, PRIMUM AUTEM
IN NOSTRA BIBLIOTHECA, EX OPERIBUS ET MSS. AD OMNES ÆTATES, LOCOS, LINGUAS FORMASQUE
PERTINENTIBUS COADUNATORUM.

SERIES LATINA,

IN QUA PRODEUNT PATRES, DOCTORES, SCRIPTORESQUE ECCLESIE LATINÆ
A TERTULLIANO AD INNOCENTII III.

ACCURANTE J.-P. MIGNE,

Bibliothecæ Cleri universæ,

SIVE CURSUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE

PATROLOGIÆ LATINÆ TOMUS LXXXIX.

PETRUS VENERABILIS, ABBAS CLUNIACENSIS NONUS. WIBALDUS ABBAS STABULENSIS
ERNALDUS ABBAS BONEVALLIS.

PARISIIS

APUD GARNIER FRATRES, EDITORES ET J.-P. MIGNE SUCCESSORES,

IN VIA DICTA: AVENUE DU MAINE, 189, OLIM CHAUSSEE DU MAINE, 127.

1890

EPISTOLA XI.

ZACHARIE PAPÆ AD BONIFACIUM ARCHIEPISCOPUM.

Respondet ad litteras quas Burchardus episcopus attulerat, præcipue de forma et ministro baptismi, de vagis quibusdam episcopis et presbyteris, de Samsonis presbyteri Scotti hæresi circa baptismum, de Virgilio item presbytero, ejusque alio errore. De sede metropolitana non Colonia, sed Moguntia defixa. Permittit denique ut sibi deligat successorem.

Reverentissimo et sanctissimo fratri Bonifacio coepiscopo Zacharias servus servorum Dei.

Sacris liminibus beati apostolorum principis Petri, et nostris obtutibus præsentatus præsens Burchardus, dilectus nobis episcopus, fraternæ sanctitatis tuæ nobis attulit affatus, per quorum scriptum tenorem agnovimus magnum habere certamen, et studiose elaborare fraternitatem tuam in prædicatione Evangelii Christi Dei nostri, et exhortatione sanctæ catholicæ et orthodoxæ rectæ fidei, quam a Redemptore nostro Deo et Domino Jesu Christo, per institutum a se beatum principem apostolorum Petrum, et vas electionis Paulum, omnesque apostolos traditam suscepimus. Quibus agnitis, etsi peccatores extensis ad æthera palmis omnipotenti Deo immensas egimus gratias, potentes ejus ineffabilem divinitatem, ut multo amplius confirmet atque corroboret cor fraternitatis tuæ, et sospitem atque robustum corpore annuat permanere, usquequo ejus divinitatis te superstitem in hac jusserit esse vita, ad perficiendum ministerium tibi impositum, et ad portandum lucrum minimarum in diem Christi Jesu, ut illam merearis audire vocem desiderabilem, quam dicturus est Dominus diligentibus se: *Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum paratum vobis ab origine mundi* (Matth. xxv). Erant autem inserta in eisdem tuis affatibus diversa capitula, de quibus judicium et consilium atque solatium sedis apostolicæ tibi dirigi flagitasti. Primum capitulum pro synodo provinciæ, in qua natus et nutritus es, quam et in gentem Anglorum et Saxonum in Britannia insula primi prædicatores ab apostolica sede missi, Augustinus, Laurentius, Justus, et Honorius, et novissime tuis temporibus Theodorus ex Græco Latinus ante philosophus, et Athenis eruditus, Romæ ordinatus, pallio sublimatus, ad præfatam Britanniam transmissus, judicabat et gubernabat. In illa tale decretum et judicium firmissime præceptum, et diligenter demonstratum esse dignoscitur, ut quicumque sine invocatione Trinitatis lotus fuisset, sacramentum regenerationis non haberet. Quod omnino verum est, quia si mersus in fonte baptismatis quis fuit sine invocatione Trinitatis, perfectus non est, nisi fuerit in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti baptizatus. De illo autem quod per quosdam affirmari scripsisti, ut si evangelicis quis verbis, invocata Trinitate, juxta regulam a Domino positam, quicumque mersus esset in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, quod sacramentum sine dubio haberet: et ita fortiter verbis evangelicis fuisset consecratum baptismum, ut

A quamvis sceleratissimus quisque hæreticus, vel schismaticus, aut latro, aut fur, sive adulter, hoc homini petenti ministraret, tamen Christi esset baptismum verbis evangelicis consecratum: et e contra, licet minister justus fuerit, si Trinitatem juxta regulam a Domino positam in lavaero non dixisset, verum baptismum non esset quod dedit. De illis itaque immundis et incertis viris hæreticis atque schismaticis, qui in nomine Trinitatis petentes baptizant; sed et de his qui sine invocatione Trinitatis mergunt in fonte baptismatis, fraternitati tuæ notum est quid de illis sacrarum canonum series continet, quod et tenero te firmiter hortamur. Scriptum quippe est dicente Domino: *Sancti estote, quoniam et ego sanctus sum* (Levit. xxi). Quod suscepisti, frater, a prædecessore nostro sanctæ recordationis Gregorio, hujus apostolicæ sedis pontifice, in eo permansere, et ab evangelica et apostolica, seu sanctorum Patrum tradita doctrina nullo modo declines: sed indutus lorica fidei et galeam salutis, viriliter contra nequitiam diaboliæ fraudis apostolicam præsentando vicem resiste. Scriptum namque est: *Eccc dedi faciem tuam potentem adversus faciem eorum, et constantiam tuam confortabo adversus contentiones eorum, et eris fortior petra constantia tua* (Ezech. iii sec. LXX). Pro sacrilegis itaque presbyteris, ut scripsisti, qui tauros et hircos diis paganorum immolabant, manducantes sacrificia mortuorum, habentes et pollutum ministerium, ipsique adulteri esse inventi sunt et defuncti; modo vero incognitum esse, utrum baptizantes Trinitatem dixissent, an non; et timent illi qui vivi sunt, quod in tali ministerio non sint baptizati: quibus respondens, jussisti omnes baptizare. Hoc quoque observasse in dicta synodo sacerdotes, ut qui vel unam de Trinitate personam in baptismo non nominaret, illud baptismum verum esse non posset: quod pro certo verum est, quia qui unam ex sancta Trinitate confessus non fuerit, perfectus Christianus esse non potest. Qui enim confitetur Patrem et Filium, si confessus non fuerit Spiritum sanctum, nec Patrem habet, nec Filium: et qui confessus fuerit Patrem et Spiritum sanctum, et Filium non fuerit confessus, nec Patrem habet, nec Spiritum sanctum, sed vacuus est a gratia divina. D Eos autem quos reperisse affata est fraternitas tua pseudosacerdotes, multo majoris numeri quam catholicos, erroneos simulatores sub nomine episcoporum vel presbyterorum, qui nunquam ab episcopis catholicis fuerunt ordinati, illudentes populo, et ministeria Ecclesiæ confundentes et conturbantes, falsos [Ed. Rom., aut falsos], gyrovagos, adulteros, homicidas, molles, masculorum concubitores, sacrilegos, hypocritas, et multos servos tonsuratos, qui ingerunt dominos suos, servos diaboli transfigurantes se in ministros Christi, qui sine episcopis proprio arbitrio viventes, populares defensores habentes contra episcopos, ut sceleratos mores eorum non confringant, seorsum populum consentaneum congregant, et illud erroneum ministerium non in Ec-

eclesia catholica, sed per agrestia loca, per cellas rusticorum, ubi eorum imperita stultitia celari episcopos possit, perpetrant: nec fidem catholicam paganis prædicant, nec ipsi fidem rectam habent, sed nec ipsa verba solemnia, quæ debet unusquisque catechumenus, si talis ætatis est ut jam intellectum habeat, sensu cordis sui percipere et intelligere, nec vocant [Ed. Rom., docent], nec querunt ab eis quos baptizare debent, id est, Abrenuntiare Satanæ, etc. Sed neque signaculo Christi eos muniunt, quæ præcedere debent baptismum: sed nec aliquam credulitatem unius deitatis, et sanctæ Trinitatis docent, neque ab eis querunt ut corde credant ad justitiam, et oris confessio fiat illis in salutem. Hos itaque ministros Satanæ, et non Christi, ubicunque repereris, charissime nobis, aggregato provinciali et sacerdotali collegio, omni modo devota, et sacerdotali honore privatos sub regula monachica et penitentia submissos, vitam finire ordinabis: ut carne afflicti quandoque ad viam rectitudinis redeant, et si corde crediderint, oris eorum vera confessio illis fiat in salutem. Si vero non fuerint conversi, tua prædicantis non periet justitia. Habebis enim solatiantem te contra nequitiam malignantium, sanctorum apostolorum et cæterorum probabiliū Patrum canonicam sanctionem. Confortare itaque, reverentissime mihi, et prævale in lege, et in Evangelio Christi, et prædicatione catholicæ ac orthodoxæ fidei, quia ipsa glorificabit te. Tribulatio enim corporis nostri temporalis est, et finem habet; probatio autem, spes: *Spes vero non confundit*, ut ait Apostolus, *quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis. Quis numque nos separabit a charitate Christi? tribulatio, an angustia* (Rom. v.)? et cætera. Et si deicimur, frater, non perimus: consecramus autem mortem Jesu in corpore nostro, ut vita Jesu in die adventus sui fiat in corpore nostro manifesta, sicut per ejus divinam edocti sumus vocem: *Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam eorum est regnum cælorum* (Matth. v.). Conforta itaque et delectissimos nobis omnes orthodoxos episcopos et sacerdotes atque levitas, vel clericos, vel religiosos abbates, et monachos, seu gloriosissimos duces, cunctosque optimates Christianæ legis servatores, ut nobis sint adjutores contra adversarios orthodoxæ fidei, omnesque hæreticos et schismaticos, quatenus et ipsi de fructu boni operis gaudere mereantur in cælestibus regnis, sicut scriptum est: *Qui vicerit, faciam illum columnam in templo meo, et scribam super illum nomen meum* (Apoc. iii.). Interea scripsit reverenda fraternitas tua, reperisse quemdam presbyterum genere Scotum, nomine Samson, errantem a via veritatis, dicentem et affirmantem, sine mystica invocatione, aut lavacro regenerationis, posse fieri catholicum Christianum per episcopalis manus impositionem. Hic autem qui dicit hoc, vacuus est Spiritu sancto et alienus a gratia Christi, atque a consortio sacerdotali abiciendus. Quis enim, nisi

A baptizetur, juxta præceptum Domini, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, et sic per manus impositionem consecratur, potest esse catholicus? Hunc nequissimum virum talia prædicantem ab Ecclesia sancta Dei condemnatum expelle. Illos autem viros qui ab hæreticis baptizati sunt, et dubietas tenet quod in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, non sint baptizati, inquisita rei veritate, si ab erroneis sacerdotibus baptizati sunt, hos sine dubio, juxta prædecessoris nostri bonæ memoriæ Gregorii papæ et sacrorum canonum traditum tibi mandatum, implere non omittas, ne in æternum pereant, sed potius evangelica consecratione salventur. Intuiti autem sumus et volumen a te directum universis episcopis, presbyteris, diaconibus, vel cæteris religiosam vitam degentibus, de unitate fidei catholicæ et doctrina apostolica scriptum, et valde nobis acceptabile esse cognoscas, quoniam per Spiritus sancti gratiam in te diffusam, charissime, hoc operari studuisti. Interea per alia scripta fraternitatis tuæ petisti, ut sacerdos a nobis dirigatur in partibus Franciæ et Galliæ ad concilia celebranda. Sed dum, Deo propitio, tua sanctitas superstes existit, quæ sedis apostolicæ et nostram illic præsentat vicem, alium illic dirigere necessarium non est. Quos autem repereris, amantissime frater, habentes scientiam sacræ doctrinæ, et sanctam tenentes legem, atque orthodoxam sine dubio defendentes fidem, hos mittere stude, in quibus prævideris locis, ad prædicandum verbum salutis. Concilia vero aggregatis episcopis provincialibus, ut tibi et ubi rectum videtur, celebranda procura, et quos deviantes inveneris, confunde facies eorum ignominia, ut sint coram hominibus sine honore. Dominus enim Deus noster erit tecum. Suscepimus vero et charitatem conscriptam veræ atque orthodoxæ professionis et catholicæ unitatis, quam cum dilectissimis nobis episcopis partis Francorum tua direxit reverenda fraternitas, quam reserantes nimio gaudio sumus repleti, innumerabiles gratias agentes Deo Patri omnipotenti, quia unanimi tatem eorum ad societatem nostram revocare dignatus est, ut spiritualis eorum mater sancta lætetur Ecclesia. Nostra autem vice, charissime, omnes in osculo pacis Christi saluta: quia et nos dilectioni eorum gratias agentes apostolicas misimus litteras. Nam et hoc intimatum est a tua fraterna sanctitate, quod Virgilius ille, et nescimus si dicatur presbyter, malignatur adversum te, pro eo quod confundebatur a te erroneum se esse a catholica doctrina, immisiones faciens Otiloni duci Bajoariorum, ut odium inter te et illum seminaret, aiens quod et a nobis esset absolutus, ut unius defuncti ex quatuor illis episcopis, quos tua illic ordinavit fraternitas, diocesim obtineret: quod nequaquam verum est, quia mentita est iniquitas sibi. De perversa autem et iniqua doctrina ejus, qui contra Deum et animam suam locutus est, si clarificatum fuerit ita eum confiteri, quod alius mundus, et alii homines sub terra sint, seu sol et luna, hunc, habito consilio, ab ecclesia

pelle, sacerdotii honore privatum. Attamen et nos A scribentes præfato duci, evocatorias prænominato Virgilio mittimus litteras, ut nobis præsentatus, et subtili indagatione requisitus, si erroneus fuerit inventus, canonicis sanctionibus condemnatur. Qui enim seminat dolores, ipsi metunt eos. Sic enim scriptum est: *Perversæ cogitationes separant a Deo: probata autem virtus corripit insipientes* (Sap. i). Pro Sidonio autem supradicto et Virgilio presbyteris quod scripsit sanctitas tua cognovimus. Illis quidem, ut condecebat, scripsimus comminando: tuæ autem fraternitati plus credulitas quam illis admittitur. Si autem placuerit Domino, vita comite, sedi apostolicæ eos missis apostolicis litteris, ut prælatum est, evocamus. Docuisti enim eos, et non susceperunt, et factum in illis sicut scriptum est: *Sapientiam qui docet fatuum, quasi qui conglutinat testam. Arenam, et salem, et massam ferri facilius est portare, quam hominem imprudentem, et fatuum, et impium* (Eccl. xxii; xvi): quoniam qui minoratur cor, cogitat mania: et vir imprudens et errans cogitat stulta. Non ergo ad iracundiam provocetur cor tuum, frater: sed in patientia tua ubi tales repereris admone, obsecra, argue, increpa, ut convertantur ab errore ad viam veritatis: et si conversi fuerint, salvasti animam eorum; si vero in duritia permanserint, mercedem ministerii tui non perdes. Illos autem juxta vocem Apostoli (II Tim. ii) devita. Alia denique scriptura tuæ fraternitatis continebat quod jam olim de Agrippina civitate scripsisti, quod Franci non perseveraverunt in verbo quod promiserunt, et nunc moratur tua fraternitas in civitate Moguntina. Petisti autem ut cum nostro consulu, superveniente tibi senectute, et plena dierum ætate, atque imbecillitate corporis, si invenire poteris alium, in eandem sedem, in qua præes, pro tui persona debeas collocare. Tu vero, charissime, legatus et missus es, ut fuisti, sedis apostolicæ. Nos vero, adjutore Deo, consilium præbeamus tuæ reverendæ sanctitati, ut pro salute animarum rationabilium factore Christo, sedem quam obtines sanctæ Moguntinæ Ecclesiæ nequaquam relinquis: ut impleatur dominicum in te præceptum: *Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit* (Matth. x). Sin vero, si Dominus dederit juxta tuam petitionem hominem perfectum, qui possit sollicitudinem habere et curam pro salute animarum, pro tui persona illum ordinabis episcopum, eritque in Evangelio tibi credito, et ministerio Christi portando in omni loco requirens et confortans Ecclesiam Dei. Oramus itaque Dominum et Redemptorem nostrum, ut sacris interventionibus sanctæ suæ genitricis semper virginis Mariæ dominæ nostræ, et beatorum principum apostolorum Petri et

Pauli, orantem pro nobis fraternam sanctitatem tuam sospitem et incolumem conservare dignetur. Deus te incolumem custodiat, reverentissime et sanctissime frater. Data Kalend. s. Maii, imperante domino piissimo Augusto Constantino a Deo coronato magno pacifico imperatore, anno xxix, post consulatum ejus anno vii, indictione i.

EPISTOLA XII

ZACHARIE PAPÆ AD DIVERSOS EPISCOPOS GALLIÆ ET GERMANIÆ.

^a *Laudat illorum inter se et cum Ecclesia Romana conjunctionem, hortaturque ut ministeriis suis constanter insistant cum Bonifacio archiepiscopo, sedis apostolicæ vicario.*

Dilectissimo [At. dilectissimis] nobis Reginfrido Rothomagensi episcopo, Raimberto Amabiensi episcopo, Deodato Bellovacensi episcopo, Eliseo Noviomensi episcopo, Fulcario Tungrensi episcopo, ^b David Spironensi episcopo, Ætherio Tarvanensi episcopo, Trewardo Cameracensi episcopo, Burchardo Wirzburgensi episcopo, Genebaudo Laudunensi episcopo, Romano Meldensi episcopo, Agilulfo Coloniensi episcopo, Heddo Strasburgensi episcopo, et cæteris amantissimis coepiscopis, presbyteris etiam et diaconis, cunctisque orthodoxis Ecclesiarum Dei clericis apostolicam doctrinam tenentibus, Zacharias divina gratia præditus, apostolicæ sedis pontifex, servus autem servorum Dei, in Domino salutem dicit.

Gratias ago Deo Patri omnipotenti, et Domino Jesu Christo unico Filio ejus, et Spiritui sancto, qui vestra omnium corda inflammare dignatus est per infusam a se gratiam, ut in unitate fidei, et vinculo pacis ambuletis, et sit splendor Domini Dei nostri super vos, dilectissimi mihi, et abundans gratia pacis et charitatis, ut sitis unum corpus spiritualis matris vestræ sanctæ catholicæ et apostolicæ Dei Ecclesiæ, in qua Deo auctore, quamvis tanto fastigio viribus longe impares, præsumus, implentes illud propheticum dictum: *Ecce quam bonum, et quam jucundum, habitare fratres in unum* (Psalm. cxxxiii). Etenim et si pro illecebris longitudine corpore sinus absentes, in spiritu tamen dilectionis semper sumus vobis præsentem, habentes vos in visceribus nostris, et assidue orantes ut Deus et Dominus noster Jesus Christus multo amplius confirmet corda vestra, et corroboret in exhortatione Evangelii in ministerio quo fungimini, ut credita vobis plebs vestris admonitionibus, adjutore Deo, a diabolica fraude liberata, salva persistat, vosque mereamini de eorum animabus in diem Christi apportare lucrum. Scriptum quippe est: *Fili sapientiæ Ecclesia justorum, et natio eorum obedientia et charitas* (Eccl. iii). Obsecro ergo vos, charissimi mihi, ut digni ambuletis vocatione quam per Burchardum missa. Quare eo potius transferenda est. SIMON.

^b *David Spironensi.* A Spira Nematum, quæ Spiracia ab eodem Zacharia dicitur in epistola 13. Male autem Cortisopitensi legebatur, et mox Ætherio Canonianensi, pro Tarvanensi, seu Moruensi. SIMON.

^a Nulla est hujus epistolæ subscriptio quæ annum doceat. Sed cum in manuscriptis postponatur concilio Romano, et ex Reginfredi Rothomagensis episcopi nomine constet, aliquanto post obitum Grimonis, de quo in superioribus epistolis actum est, scriptam fuisse, facile assentior Baronio, qui Christi 743 scriptam putat, cum altera Zachariæ ad Bonifa-